

Nedělní úvaha (kázání) na text knihy Genesis

Stvořitel a stvoření

Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země byla pustá a prázdná a nad propastnou tůňí byla tma. Ale nad vodami vznášel se duch Boží. I řekl Bůh: „Bud' světlo!“ A bylo světlo. Viděl, že světlo je dobré, a oddělil světlo od tmy. Světlo nazval Bůh dnem a tmu nazval nocí. Byl večer a bylo jitro, den první. I řekl Bůh: „Bud' klenba uprostřed vod a odděluj vody od vod!“ Učinil klenbu a oddělil vody pod klenbou od vod nad klenbou. A stalo se tak. Klenbu nazval Bůh nebem. Byl večer a bylo jitro, den druhý. I řekl Bůh: ... „Zazelenej se země zelení: bylinami, které se rozmnožují semeny, a ovocným stromovým rozmanitého druhu...“ A stalo se tak. Bůh viděl, že to je dobré. Byl večer a bylo jitro, den třetí. I řekl Bůh: „Bud' světla na nebeské klenbě,... učinil i hvězdy. Viděl, že to je dobré. Byl večer a bylo jitro, den čtvrtý. I řekl Bůh: „Hemžete se vody živočišnou havětí a létavci létejte nad zemí pod nebeskou klenbou!“ ...Viděl, že to je dobré... Byl večer a bylo jitro, den pátý. I řekl Bůh: „Vydej země rozmanité druhy živočichů, dobytek, plazy a rozmanité druhy zemské zvěře!“ A stalo se tak... Viděl, že to je dobré. (Bible, 1. kniha Mojžíšova, 1 kapitola)

Bůh tvořící Měsíc, Slunce a hvězdy, Jan Bruegel mladší (17.st)

**Vhodné doplnit četbou o Božím boji vůči chaosu v Žalmu 104
a prologem Janova evangelia.**

Navštivte webové stránky našeho sboru, stáhněte si další kázání, prohlédněte fotografie, mějte přehled o aktuálním dění v evangelickém sboru v Lysé nad Labem.

www.lysa.evangelnet.cz

Význam úvodních pasáží knihy Genesis tkví v tom, že jsou jakýmsi představením, úvodem. My jsme zvykli úvody přeskakovat, jenže tady by to byla škoda, protože tohle je velice poučný úvod, byť ne ve smyslu historickém, přírodopisném, či astronomickém, ale pouze a jen ve smyslu teologickém a antropologickém. Příběh o stvoření představuje Hospodina a jeho vztah k člověku; seznamuje s Bohem tak, jak jej chápe židovsko-křesťanské pojetí. A dělá to navýsost dobře. Ba troufnu si říci, že to doposud nebylo překonáno! Když se bibliční pisatelé a redaktoři před více jak dvěma tisíci lety rozhodli vyprávět o Bohu a jeho vztahu k člověku, udělali to srozumitelně, ekumenicky citlivě, ale nikoli servilně a bez polemiky. Netvrdili, že myslíme všichni jednoho stejného Boha, jedno jak jej nazýváme, nepodléhali náboženskému mixování, touze po zalíbení, nechytali se módních trendů, nepodkuřovali vládám a moci. Prostě jen začali vyprávět příběh. A začali tak, že každý, jedno zda cizinec či našinec, byl nucen se posadit a zaposlouchat. A Bůh, který se mu ve vyprávěném příběhu postupně objevoval, byl Bohem specifickým ale i blízkým. Židovští pisatelé a redaktoři se nechťeli v první řadě zabývat ekologií, genderem, lidskými právy, svobodou či spravedlností; a byť se až překvapivě nadčasově a trefně všech těchto věcí dotkli, jejich záměry byly prvotně teologické. Jejich téma byl Bůh. Možná že zde se rodí první poučení pro naši církevní současnost.

První slova Bible mají poetickou podobu. Jsou jakousi básní, hymnem, který se dá snadno pamatovat ale i recitovat či zpívat, např. při bohoslužbách. Ale nejen to. Pokud chcete namítnout, že poezii rozumíte pramálo, pak vezte, že tahle báseň je zároveň chronologicky uspořádána, věci se v ní dějí jedna za druhou, děj se stupňuje, tempo neupadá, ač rozmanitost roste, ale vše se děje den po dni, přehledně, jako když posloucháte příběh; příběh jedné kapitoly, jednoho týdne, ze kterého se postupně v dalších a dalších kapitolách stane příběh mnoha a mnoha postav, generací a staletí. Je to navíc příběh srozumitelný, Bible chce být srozumitelná a představit Boha srozumitelně, její pisatelé se odmítají tvářit tajemně a předstírat, že vlastní nějaké tajemství, které je kvalifikují být Bohu blíž, vědět víc, být nadřazení či dokonce v Božím jménu vládnout. Zde se zase skrývá poučení pro leckterou církevní minulost.

Pojetí Bible jako neustále se odvíjejícího a neopakovatelného příběhu se výrazně odráží i v myšlení evropsko-americké civilizace. Už svým začátkem, příběhem o stvoření, Bible říká, že svět, vesmír i lidský život, život každého lidského jedince, má počátek. A má-li počátek, má zároveň i konec. Každý lidský příběh stejně jako příběh sluneční soustavy či vesmíru je tedy neopakovatelný, jedinečný a zároveň omezený, dočasný, ba pomíjivý. Toro lineární pojetí času bývá ostatně někdy židovsko-křesťanské civilizaci vytýkáno jako málo ekologické či neodpovědné. Každý v něm totiž může žít bez starosti, co bude po

něm, soustředěn jen na neopakovatelné „ted“ . „Carpe diem, uživej dne, nestarej se, stejně seš tu jen na chvíli, tak o co jde!“ , tento slogan jakoby skutečně v našem světě rezonoval a poukaz na odpovědnost, např. vůči dalším generacím či vlastním dětem, ztrácí sílu s nárůstem singl-sobectví a sebestřednosti. Pojetí židovsko-křesťanského života jako příběhu s neopakovatelnými událostmi a postavami je tak dle kritiků pro planetu i společnost mnohem destruktivnější než např. náboženské systémy Asie, které chápou čas mnohem víc cyklicky. Příběh světa se tam neustále opakuje. Počátek i konec splývají. I životní příběhy se pak opakují, navracejí, reinkarnují. Jelikož tak lidé zůstávají v jistém zajetí světa, do nějž se neustále vracejí, jsou nuceni se k němu chovat zodpovědně. Ještě než se (po právu) pustíme do kritiky západní individuální jedinečnosti, uvědomme si, že tato kritika má pravdu je potud, pokud se z židovsko-křesťanského příběhu světa vytratí podstatná jeho součást. Bůh. Právě a jedině on totiž dává nadčasovost a věčnost (a tedy i motivaci) takovému pomíjivému jedinci, který je před Bohem zodpovědný, ať už ekologicky či jinak. Nemusí být jen „tady a ted“ . Může být i „potom“ . Každý má na „potom“ šanci, byť jednu a neopakovatelnou. Pojetí světa jako příběhu má konec otevřený. Aby byl šťastný, musíme si připomenout jeho začátek a vrátit do něj toho, bez nějž by tento příběh nezačal. Hospodina. Tolik poučení pro současnou společnost děsící se špatných konců.

Bible nám chce říci, že svět měl svůj počátek, nezajímá se ale, co bylo před tímto počátkem. Zajímá se o Boha. Chce nám říci něco o jeho zaujetí a zájmu. O tom, jak se do věci vložil, jak moc se angažoval. I o tom, proč to vlastně dělal a tak trochu jak. Do chaotické temnoty bez známek života promluvil Bůh svým slovem a onu úděsnou pustinu přetvořil v dobrou zemi pro člověka i všechno tvorstvo. Bible nám tak v první řadě vypráví o Božím iniciativním jednání pro nás. Představuje Boha, který buduje dobrý domov pro život, všemu ohrožení a zmatku navzdory. Představuje Boha, který vytváří pro člověka natolik přátelské prostředí, že v něm může žít, dýchat, rozmnožovat se, přemýšlet a vstupovat do vztahů. Z takového Boha netřeba mít strach, neboť má k člověku vztah ještě dříve, než ten si jej začne sám uvědomovat. Bůh je navíc v tomto svém počínání velmi iniciativní a pečlivý. Nevystupuje jako kouzelník, který z ničeho vykouzluje vesmír i Zemi, ale spíše jako tvůrčí architekt a pracující stavitel. Vše navíc pečlivě kontroluje a vyhodnocuje, jak dokazuje jeho každodenní spokojené konstatování, že je to dobré. Dobré a bezpečné. Natolik bezpečné, že netřeba podléhat pověrám, zajišťovat si bezpečí věštbou, talismany, netřeba nic zbožšťovat či zbožňovat. Ani hvězdy, tradiční podklad horoskopů - a přitom pouhou formu hmoty zformovanou Hospodinem, ani flóru či faunu, ani člověka samého; nic a nikdo nemůže dát člověku víc než Hospodin.

Biblický mýtus nezajímá kdy a z čeho přesně vznikl svět. Jak už bylo řečeno, chce představit Hospodina. Spíše než otázku času a hmoty tak tematizuje Bible Boží nasazení. Není jasné, kdy přesně se do toho Bůh pustil. Bůh navíc netvoří z ničeho, ale spíše organizuje chaotické cosi, nový prostor k životu buduje tím, že nastoluje řád. V roli pořadatele zasahuje proti nicotě, odděluje ohrožující mocnosti, vytváří chráněný a dobrý prostor pro život. Ač se to v biblickém podání první kapitoly nezdá, Bůh vlastně riskuje. Jeho činem je sice slovo, ale jako pořadatel a stavitel, v boji proti chaosu, temnotě a neřádu, vstupuje s nimi Bůh do přímého kontaktu. V dalších biblických zprávách o stvoření je tato Boží přímá a osobní angažovanost ostatně silně patrná. V Žalmu 104 vystupuje Bůh jako bojovný král hrozící a bojující proti vodám, jako symbolu chaosu, v Janově evangeliu je pak tato Boží aktivnost dotažena do Boží bezbrannosti. To když se to Slovo, které bylo u Boha, které bylo Bůh, když se stalo tělem a přebývalo mezi námi.

Přestože záměrem biblické zprávy je představení dobrého stvořitele Boha, umí zároveň čelit i lidské touze Boha vlastnit, lidské touze vyzvědět o Bohu detailní informace, a tím jej mít pod palcem. To když např. místo odjakživa spojované s Božím přibýtkem lakonicky přechází. O nebesích se ve zprávě o stvoření konstatuje, že nebesa jsou jen další ochranou člověka, pod jejíž klenbou může požehnaně a bezpečně žít. Posláním člověka je tak hledět si darovaného života na zemi, nikoli nahlížet či dokonce se situovat nad nebesa, do božské sféry. Pro setkání s Bohem mu to navíc není třeba, neboť ten do bezpečného lidského domova pod nebesy sám sestupuje.

Bůh chce být poznán. Proto také mluví. Mluví k člověku. Příběh o stvoření představuje Boha, který opakovaně, ba soustavně promlouvá. A člověk jej má poznávat právě takto. V jeho slovu. Hospodin, Bůh Izraele, se nezjevuje v tajuplných mysterijních vizích, nýbrž ve srozumitelném mluvení. To je principiální biblický důraz. Bůh mluví, mluví srozumitelně. Tímto způsobem tvoří, tímto způsobem představuje svůj zákon na Sinaji, tímto způsobem varuje a těší proroky, tímto způsobem komunikuje s člověkem osobně, tváří v tvář, když se v Ježíši stává s člověkem. Bůh chce být srozumitelný. Bůh mluví. A biblické poetické vyznání na úvod Bible nám chce tohoto srozumitelného Boha představit a zdůraznit, že je to on, kdo jde člověku v ústrety, když pro něj vytváří bezpečný domov.